

Virkningene for foreldelse av fordringshaverens skritt til inndrivelse som ikke fører til realitetsavgjørelse om fordringen

Sammendrag:

Artikkelen tar for seg reglene om virkningene for foreldelse av fordringshaverens skritt til inndrivelse som ikke fører til realitetsavgjørelse om fordringen, og inneholder en rettssystematisk analyse av om reglene gir klare og forutsigbare løsninger. Fremstillingen behandler blant annet forholdet mellom foreldelsesloven og tvistelovens særregulering av tilfelle der en sak innstilles i forliksrådet. De norske reglene sammenholdes med anbefalte løsninger i DCFR og UNIDROIT. Det konkluderes med at foreldelseslovens regulering av virkningene for foreldelse av fordringshaverens fristavbrytende skritt som ikke leder til realitetsavgjørelse er komplekse, inkonsistente og uforutsigbare. Revisjon av foreldelsesloven anbefales.

Nøkkelord: Foreldelse, fristavbrudd, tilleggsfrist, sivilprosess, stevning, forliksklage, prosessvarsel

1 Innledning

Foreldelse innebærer at en fordring faller bort utelukkende fordi det har gått en viss tid. Foreldelse utgjør på denne måten et inngripende unntak fra utgangspunktet om at rettslige forpliktelser skal holdes. Hovedbegrunnelsen bak foreldelsesinstituttet er at det skal sikre normal avvikling av fordringer innen rimelig tid.¹ Når fordringshaveren tar skritt for å inndrive fordringen, gjør han det som er forventet av han. Derfor er det allment anerkjent at slike skritt som utgangspunkt vil forhindre foreldelse av fordringen.² I norsk rett kommer dette til uttrykk i foreldelsesloven §§ 15 til 19 ved at skritt for å inndrive fordringen ved dom,

---

¹ Marte Eidsand Kjørven, Herman Bruserud, Håvard H. Holdø, Jon Vegard Lervåg, Mona Nygård og Espen Nyland, Foreldelse av fordringer, Oslo 2011 (Kjørven mfl. 2011) s. 33 og Christian von Bar og Eric Clive, Principles, definitions and model rules of European private law, Full edition, München 2009 (DCFR) kommentar E til artikkel III.-7:101 på s. 1166.

² UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, utgaven fra 2016 med offisielle kommentarer på www.unidroit.org, kommentar nr. 1 til artikkel 10.5 på s. 361 og Reinhard Zimmermann, Comparative Foundations of a European Law of Set-Off and Prescription, Cambridge 2002 (Zimmermann 2002) s. 117.

alternativ tvisteløsning, administrativ avgjørelse, tvangsfullbyrdelse eller i forbindelse med konkurs virker fristavbrytende.³ Det følger av § 21 nr. 1 at dersom foreldelse er «avbrutt ved påtale etter §§ 15 til 19, skjer ingen foreldelse så lenge forfølgningen pågår eller pålagt trekk hos den trekkpliktige opprettholdes». I forarbeidene er det presisert at «fristen slutter ikke å løpe fordi om den avbrytes».⁴ Det skjer derfor ingen egentlig «avbrytelse» eller suspensjon av fristen når det tas skritt for inndrivelse. Virkningen av foreldelse, at fordringshaveren taper sin rett til oppfyllelse, jf. § 24, inntreer imidlertid ikke så lenge de fristavbrytende skrittene varer.

Fordi fristen fortsetter å løpe mens saken er under behandling i relevant tvisteløsningsorgan eller bo, kan fordringshaveren risikere at fristen er løpt ut dersom saken ender uten realitetsavgjørelse om fordringen. Det kan være mange grunner til at saken ikke ender med en slik realitetsavgjørelse. Den blir for eksempel avvist fra en alminnelig domstol på grunn av en voldgiftsklausul, eller fordringshaveren trekker saken fordi skyldneren erkjenner fordringen eller for å få den behandlet av et annet organ isteden. For å ivareta fordringshaveren interesser, følger det av foreldelsesloven § 22 at det normalt løper en tilleggsfrist på et år fra sakens avslutning i slike tilfeller.

Fordi konsekvensene av foreldelse er dramatiske for fordringshaveren, er det viktig at foreldelsesreglene er utformet slik at de gir enkle og klare løsninger. Høyesterett fremhever da også ofte hensynet til forutberegnelighet ved anvendelsen av reglene om foreldelse.⁵ Til tross for dette har både foreldelseslovens regler som sådan, og Høyesteretts tolkning av disse, blitt kritisert for å skape lav forutsigbarhet. Dette gjelder spesielt reglene om foreldelsesfristens utgangspunkt.⁶ Denne artikkelen gir et bidrag til debatten om behovet for revisjon av de norske foreldelsesreglene ved å ta utgangspunkt i en annen side av foreldelsesinstituttet: reglene om virkningen av fristavbrytende skritt som ikke fører til realitetsavgjørelse. Spørsmålet som skal besvares, er om disse reglene gir klare og enkle løsninger for hva som er virkningen for foreldelse av at fordringshaveren har tatt skritt for å drive inn fordringen. Jeg kan umiddelbart røpe at svaret er nei. Bak det tilsynelatende enkle utgangspunktet som er gjengitt over, skjuler det seg et svært komplekst og uforutsigbart system.

Fremstillingen er bygget opp på følgende måte: Hovedregelen om tilleggsfrist etter § 22 gjennomgås først i punkt 2. For det praktiske typetilfellet at en forliksklage blir avvist i forliksrådet, har tvisteloven § 18-3 (2) en særskilt regulering av virkningen for foreldelse. Mellom 2013 og 2016 behandlet Høyesterett forholdet mellom foreldelsesloven § 22 og tvisteloven § 18-3 i intet mindre enn tre avgjørelser.⁷ Som jeg skal komme tilbake til, innebærer avgjørelsene et markant brudd på foreldelseslovens system. Forholdet mellom tvisteloven § 18-3 (2) og foreldelseslovens regler analyseres i punkt 3. Virkningen av stevning i gruppesøksmål som ikke ender med realitetsavgjørelse, er særskilt regulert i foreldelsesloven § 15 a, se punkt 4.

---

³ I tillegg virker skyldnerens erkjennelse fristavbrytende etter § 14. Ettersom slik erkjennelse ikke er et skritt fordringshaveren tar for å inndrive fordringen, vil avbrytelse på dette grunnlaget ikke bli behandlet.

⁴ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 73.

⁵ HR-2019-1073-A, HR-2016-889-A og Rt. 1999 s. 1755.

⁶ Miriam Skag, Starttidspunkt for foreldelsesfrister, Bergen 2012 (Skag 2012), Bruserud i Kjørven mfl. 2011 s. 167, Kåre Lilleholt, Kontraktsrett og obligasjonsrett, Oslo 2017 (Lilleholt 2017) s. 592 og Rune Sæbø, «Høyesteretts rolle ved utviklingen av formueretten», i LOV SANNHET RETT – Jubileumsskrift til Høyesterett 200 år, Universitetsforlaget 2015 s. 743-764 (Sæbø 2015).

⁷ HR-2016-1287-A, HR-2016-889-A og Rt. 2013 s. 1303.

Prosessvarsel virker fristavbrytende etter § 19. Slikt prosessvarsel vil naturligvis i seg selv ikke lede til en realitetsavgjørelse om fordringen. Virkningene av avbrytelse ved prosessvarsel reiser således noen særlige spørsmål som behandles i punkt 5. For å kunne vurdere de norske foreldelsesreglene, og sette disse inn i en større kontekst, vil jeg i punkt 6 foreta en sammenlikning av foreldelseslovens system med de anbefalte løsningene i modellovene Draft Common Frame of Reference (DCFR) og Principles of International Commercial Contracts (UNIDROIT)⁸. Noen avsluttende og bredere betraktninger om behovet for en ny foreldelseslov presenteres avslutningsvis i punkt 7.

2 Hovedregelen om tilleggsfrist etter § 22

2.1 Grensedragningen mellom reglene om ny frist etter § 21 og tilleggsfrist etter § 22

Når fordringshaveren har tatt fristavbrytende skritt etter §§ 15 til 18, vil virkningen for foreldelse avhenge av hva som blir resultatet av forfølgningen. Dersom fordringen blir «bindende fastslått ved rettsforlik, dom eller annen avgjørelse som nevnt i §§ 15 eller 16, løper en ny foreldelsesfrist på 10 år», § 21 nr. 2 første punktum. Av annet punktum følger at dersom fordringshaveren oppnår «avgjørelse som nevnt uten at fordringen blir bindende fastslått, er den nye foreldelsesfristen 3 år». Denne bestemmelsen er først og fremst relevant for alternative tvisteløsningsorganer som enten ikke tar stilling til fordringen som sådan, eller mangler kompetanse til å fatte bindende avgjørelser.⁹ Dette gjelder blant annet Husleietvistutvalget og Finansklagenemnda. Ettårsfristen etter § 22 nr. 1 løper dersom påtale etter §§ 15 eller 16 ikke fører til «forlik eller realitetsavgjørelse». Bestemmelsen må tolkes i lys av § 21, slik at de avgjørelsene som omfattes av ti- eller treårsfristen er «realitetsavgjørelser» i § 22 nr. 1 sin forstand. Dersom saken ender på andre måter, for eksempel fordi den blir avvist eller hevet, kommer § 22 til anvendelse.

For avbrytelse ved skritt i forbindelse med konkurs får § 22 nr. 2 anvendelse dersom begjæring om konkurs eller offentlig skifte ikke blir tatt til følge, eller en anmeldt fordring ikke blir anerkjent i boet. Anerkjennelse av fordringen vil innebære en realitetsavgjørelse om den, slik at dette henger godt sammen med virkningen av avbrytelse etter §§ 15 eller 16. Når avbrytelse har skjedd ved skritt for å få tvangsfullbyrdelse etter § 17, er systemet derimot et annet. Hvorvidt det løper en tiårsfrist etter § 21 nr. 3 eller en tilleggsfrist på et år etter § 22 nr. 1, beror på om begjæringen om tvangsfullbyrdelse «fremmes» eller ikke. Det at en begjæring om tvangsfullbyrdelse «fremmes», er imidlertid ikke sammenliknbart med en realitetsavgjørelse om fordringen.

Det er riktignok slik at en sak skal nektes fremmet etter tvangsfullbyrdsloven § 5-4 dersom det er mangler ved tvangsgrunlaget eller prosessforutsetningene.¹⁰ En sak som er

---

⁸ Se utgaven fra 2016 med offisielle kommentarer på www.unidroit.org.

⁹ Se Ot.prp. nr. 44 (1997-1998) s. 16. Regelen kan unntaksvis få anvendelse også ved avbrytelse etter § 15, for eksempel der et motkrav er gjort gjeldende som innsigelse, se Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 422.

¹⁰ Thor Falkanger, Hans Flock, Thorleif Waaler, Vibeke Irene Løvold og Christopher Haugli Sørensen, Tvangsfullbyrdsloven med kommentarer, Lovkommentarer på Juridika.no, kommentar nr. 3 til § 5-4.

fremmet til behandling, kan likevel på et senere tidspunkt heves etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 5-17. Slik heving skal blant annet skje dersom saksøkeren begjærer det, eller dersom tvangsgrunnlaget oppheves, faller bort eller kjønes ugyldig. Dersom en sak heves etter denne bestemmelsen, blir spørsmålet hvilken betydning dette får for foreldelse. Dersom foreldelsesloven skal tas på ordet, vil det løpe en tiårsfrist i et slikt tilfelle ettersom tvangsfullbyrdelsen i første omgang ble fremmet. Situasjonen har imidlertid åpenbart mer til felles med tilfellet der påtale ikke fører til en realitetsavgjørelse, som ellers vil gi en tilleggsfrist på et år etter § 22. Jeg kjenner ikke til at spørsmålet har kommet på spissen. Løsningen fremstår ikke klar og forutsigbar. Foreldelsesloven burde på dette punkt vært bedre tilpasset reglene i tvangsfullbyrdelsesloven.

2.2 Grunnvilkår for tilleggsfrist: Vilkår for fristavbrytelse etter §§ 15, 16, 17 eller 18 er oppfylt

Reglene om virkningene av avbrutt foreldelse får kun anvendelse dersom foreldelsesfristen er avbrutt. Vilkårene for fristavbrudd må altså være oppfylt. Regelen om tilleggsfrist etter § 22 får anvendelse når avbrudd har skjedd i tråd med §§ 15, 16, 17 eller 18. Et særlig viktig spørsmål er i hvilken grad foreldelseslovens regler om avbrytelse oppstiller som betingelse for fristavbrudd at vilkårene for å få fordringen realitetsbehandlet i det aktuelle avgjørelsesorganet må være oppfylt. Dette beror i prinsippet på en tolkning av §§ 15, 16, 17 og 18. Med mindre ordlyden eksplisitt tilsier noe annet, må imidlertid hovedregelen være at det *ikke* er en forutsetning for fristavbrudd at vilkårene for realitetsbehandling er oppfylt. Det er særlig der en sak blir avvist fordi vilkårene for å få den behandlet ikke er til stede, at fordringshaveren har behov for tilleggsfrist etter § 22. Det er da også sikker rett at en stevning virker fristavbrytende etter § 15 nr. 1 jf. nr. 2, slik at tilleggsfrist etter § 22 blir utløst, selv om saken senere blir avvist fordi prosessforutsetningene ikke er oppfylt.¹¹

Ordlyden i enkelte av de andre bestemmelsene om fristavbrudd oppstiller imidlertid tilsynelatende et krav om at bestemte vilkår for realitetsbehandling må være oppfylt for at de aktuelle skrittene overhodet skal virke fristavbrytende. Særlig tydelig er dette i § 17, som slår fast at «[h]ar fordringshaveren tvangsgrunnlag for sin fordring», vil begjæring om tvangsfullbyrdelse virke fristavbrytende. Dersom fordringshaveren ikke har tvangsgrunnlag, skal namsmannen nekte begjæringen fremmet. Tvangsgrunnlag er altså et vilkår for å få saken realitetsbehandlet. Fordringshaveren vil i en slik situasjon kunne ha like stort behov for tilleggsfrist som for eksempel dersom en sak avvises fra domstolene fordi prosessforutsetningene ikke er oppfylt. Høyesterett har imidlertid ved flere anledninger lagt til grunn at § 17 skal tas på ordet, slik at begjæring om tvangsfullbyrdelse ikke virker fristavbrytende dersom fordringshaveren ikke har tvangsgrunnlag.¹² Dermed er tilleggsfrist etter § 22 samtidig utelukket.

Det er ikke tilstrekkelig for å få begjæringen om tvangsfullbyrdelse fremmet at fordringshaveren har et tvangsgrunnlag. Tvangsgrunnlaget må i tillegg være tvangskraftig, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 (1). Et krav om at tvangsgrunnlaget også skal være tvangskraftig for at begjæring om tvangsgrunnlag skal virke fristavbrytende, fremgår ikke av

¹¹ Se Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 324 til 325.

¹² Rt. 2004 s. 1267, Rt. 2011 s. 664 og HR-2016-899-A.

ordlyden i foreldelsesloven § 17. Ettersom det alminnelige systemet i foreldelsesloven er at fristen i § 22 skal få anvendelse nettopp i tilfeller der skritt til inndrivelse ikke når frem fordi saken avvises av prosessuelle grunner, er det etter min oppfatning ingen grunn til å tolke § 17 utvidende.¹³ I Rt. 2011 s. 664 er det likevel nettopp det Høyesterett gjør, da det ble lagt til grunn at også tvangskraft er et vilkår for fristavbrudd etter § 17. Saken gjaldt et tilfelle der tvangsfullbyrdelse var fremmet med en dom fra forlikrådet som tvangsgrunnlag.

Tvangsgrunnlaget som sådan var gyldig, men dette manglet tvangskraft fordi dommen ikke var forkynt for skyldneren. Spørsmålet var om tiårsfristen etter § 21 nr. 3 fikk anvendelse i en slik situasjon. Høyesterett la til grunn at

«hensynene bak foreldelsesreglene [tilsier] at fristavbrudd bare gyldig kan foretas i forhold til tvangskraftige tvangsgrunnlag – altså tvangsgrunnlag debitor kjenner til gjennom forkynnelse. Det følger av dette at fristforlengelse etter foreldelsesloven § 21 nr. 3 forutsetter at det har foreligget et tvangskraftig tvangsgrunnlag da utlegget ble begjært. Det er ikke situasjonen her.»¹⁴

Høyesterett la altså til grunn at fristavbrudd etter § 17 forutsetter at fordringshaveren har et tvangskraftig tvangsgrunnlag. Resultatet i den konkrete dommen synes for så vidt rimelig. At det skal løpe en tiårsfrist på grunnlag av en begjæring som feilaktig er fremmet på grunnlag av et tvangsgrunnlag som ikke var tvangskraftig, er neppe en god løsning. Ettersom begrunnelsen knytter seg til en tolkning av § 17, vil imidlertid resultatet samtidig være at dersom namsmannen nekter å fremme en begjæring om tvangsfullbyrdelse fordi tvangsgrunnlaget ikke er tvangskraftig, vil fordringshaveren heller ikke få tilleggsfrist etter § 22.¹⁵

Et tilsvarende spørsmål oppstår for fristavbrudd etter § 16. Foreldelse avbrytes etter denne bestemmelsen «når tvist om kavet bringes inn til avgjørelse ved et forvaltningsorgan som har særskilt myndighet til å avgjøre slik tvist». Det kan da spørres om en klage som faller utenfor kompetansen til det aktuelle organet, likevel virker fristavbrytende slik at tilleggsfristen etter § 22 utløses. En person klager for eksempel til Forbrukerklageutvalget for mangler ved en bil. Bilen er brukt delvis privat og delvis i vedkommendes næringsvirksomhet. Vi kan tenke oss at Forbrukerklageutvalget avviser saken på grunnlag av at vedkommende ikke har opptrådt som forbruker ved bilkjøpet, jf. forbrukerklageutvalgsloven § 1 jf. § 5. Spørsmålet blir da om klagen likevel avbrøt foreldelsesfristen etter foreldelsesloven § 16, slik at tilleggsfristen etter § 22 får anvendelse.. Systembetragtninger tilsier at fristen avbrytes etter § 16, slik at tilleggsfrist etter § 22 utløses, i situasjoner der saken avvises fordi den ligger utenfor det aktuelle organets kompetanse.¹⁶ Noen sikker konklusjon er dette imidlertid ikke.

Også for avbrytelse ved voldgift etter § 15 nr. 3, kan spørres om det er et vilkår for avbrytelse, og dermed tilleggsfrist, at det er hjemmel for avgjørelse av kravet ved voldgift. Lovens ordlyd taler for en slik avgrensning ettersom fristavbrudd skjer kun når det «[e]r avtalt at tvist om fordring skal avgjøres ved voldgift». Også for dette spørsmålet vil den beste

---

¹³ Se Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 369.

¹⁴ Se premiss 30.

¹⁵ Se også HR-2016-899-A premiss 51: «Bestemmelsen [i § 22] får ikke anvendelse når fordringshaver ikke har tvangsgrunnlag».

¹⁶ Problemstillingen er nærmere drøftet av Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 362 flg.

løsningen etter mitt syn være at innledning av voldgiftssak virker fristavbrytende etter foreldelsesloven § 15 nr. 3 selv om voldgiftsretten senere avviser saken på grunn av manglende kompetanse.¹⁷

Høyesterett oppsummerer rettstilstanden treffende i HR-2016-899-A slik:

«Henvisningen til påtale etter §§ 15, 16 og 17 løser ikke alle spørsmål om anvendelsesområdet for § 22 nr. 1. Bestemmelsen får ikke anvendelse når fordringshaver ikke har tvangsgrunnlag, jf. § 17, og heller ikke dersom en sak som ikke gjelder krav mot offentlig myndighet, klages inn for Sivilombudsmannen, jf. § 16 nr. 2 bokstav b. Andre spørsmål om bestemmelsens anvendelsesområde er tatt opp i teorien, uten at det kan gis sikre svar.»

Høyesterett har klart nok rett i at det oppstår mange spørsmål knyttet til vilkårene for avbrytelse, og dermed også til anvendelsesområdet for tilleggsfristen i § 22, og at det er like mange usikre svar. Dommen gir heller ingen svar på disse spørsmålene. Resultatet er at det er svært mange uavklarte spørsmål knyttet til spørsmålet om når fordringshaveren får tilleggsfrist etter å ha foretatt skritt for å inndrive fordringen. @

2.3 Forsettsunntaket

Dersom vilkårene for fristavbrudd etter §§ 15, 16 eller 17 er oppfylt, er hovedregelen etter foreldelsesloven § 22 nr. 1 første punktum at tilleggsfristen på et år får anvendelse såfremt manglende realitetsavgjørelse «ikke skyldes forsettlig forhold fra fordringshaverens side». Som et eksempel nevner forarbeidene til innføringen av regelen i foreldelsesloven § 16 nr. 2 bokstav b om avbrytelse ved klage til Sivilombudsmannen at et «forsettlig forhold vil typisk ligge føre der klagaren måtte vite at saka ville bli avvist og der det primære motivet for å klage til Sivilombudsmannen såleis er å utsetje foreldinga av saka».¹⁸ I HR-2016-899-A har Høyesterett slått fast at forsettsunntaket bare gjelder det at det gjøres en feil, ikke virkningen av feilen.¹⁹

Det er spesielt i tilfeller der fordringshaveren velger å trekke saken fra et avgjørelsesorgan, at spørsmål om forsettsunntaket er til hinder for at tilleggsfrist oppstår. Det kan være flere grunner til at en part ønsker å trekke en sak. Saksøker i en voldgiftssak velger for eksempel å trekke et erstatningskrav etter anmodning fra voldgiftsrettens formann.²⁰ Fordi fristen reelt sett ikke «avbrytes» ved de rettslige skrittene, kan fordringen ha blitt foreldet i mellomtiden. I et slikt tilfelle er det strengt tatt «forsettlig» at saken ender uten realitetsavgjørelse om fordringen. Det synes imidlertid både upraktisk og lite rimelig at fordringshaveren ikke skal få tilleggsfrist etter § 22. I forbindelse med innføring av tvisteloven, oppstilte derfor lovgiver to særregler for å sikre fordringshaveren tilleggsfrist i situasjoner der et krav trekkes frivillig fra hhv. behandling i straffesak og fra forlikrådet.

Den første særregelen er inntatt i foreldelsesloven § 22 nr. 1 siste punktum, hvor det slås fast at «[n]år fornærmede trekker sin begjæring om å få pådømt krav i straffesak, varer

¹⁷ Problemstillingen er nærmere drøftet av Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 330-331.

¹⁸ Ot.prp. nr. 38 (2003-2004) s. 19.

¹⁹ Se premiss 67.

²⁰ Eksempelen er hentet fra Olav Torvund, «Foreldelse når et krav trekkes fra et tvisteløsningsorgan», *Lov og Rett*, 2016 s. 646 til 649 (Torvund 2016), s. 649.

virkingen av rettidig påtale etter § 15 i ett år fra fornærmede meddelte domstolen eller påtalemyndigheten om tilbaketrekkingen».²¹ I forarbeidene er bakgrunnen for regelen forklart på følgende måte:

«Etter § 22, slik den nå lyder, kan det være usikkert om fornærmede får en tilleggsfrist på ett år. Det kan argumenteres med at det er forsettlig når fornærmede velger å trekke kravet fra straffesaken. Etter utvalgets syn bør ikke fornærmede risikere at kravet her kan bli foreldet i disse tilfellene, slik at det ikke blir adgang til å trekke kravet og forfølge det i sivilt søksmål. Det er derfor foreslått en særregel som gir fornærmede en tilleggsfrist på ett år.»²²

Den andre særreguleringen ble ikke inntatt i foreldelsesloven, men i tvisteloven § 18-3 (2), og gjelder tilfeller der klageren trekker en sak fra forlikrådet. Denne behandles særskilt nedenfor i punkt 2.4. I tillegg til disse to særbestemmelsene som kom i forbindelse med vedtakelse av tvisteloven i 2005, har det siden foreldelseslovens vedtakelse i 1979 heller ikke vært noe forsettsunntak når fristen er avbrutt i forbindelse med konkurs eller gjeldsordning etter § 18. Tilleggsfrist følger da av § 22 nr. 2, som ikke setter som vilkår at manglende realitetsavgjørelse ikke skyldes forsettlig forhold hos fordringshaveren.

Dette fraværet av forsettsvilkår når fristen er avbrutt etter § 18, er ikke nærmere kommentert i forarbeidene. Det er mulig det beror på en feil. Forslaget til ordlyd i det foreløpige utkastet til foreldelseslov fra 1966 var at tilleggsfristen i første ledd skulle gjelde «tilsvarende» for fristavbrytende skritt i forbindelse med konkurs.²³ Ordlyden ble imidlertid endret slik at dagens § 22 nr. 2 ikke viser til en «tilsvarende» anvendelse av fristen i § 22 nr. 1. Isteden oppstilles det en tilleggsfrist på selvstendig grunnlag. I forarbeidene heter det likevel at bestemmelsen i § 22 nr. 2 «lar tilleggfristen etter første ledd gjelde tilsvarende», hvilket kan tyde på at lovgiver egentlig mente at vilkårene for tilleggsfrist skulle være de samme etter hhv. § 22 nr. 1 og 22 nr. 2. Etter mitt syn bør imidlertid denne uttalelsen ikke sette til side en klar ordlyd. Dette har også sammenheng med at forsettsunntak på generelt grunnlag bør fjernes, se punkt 6.

Hvorvidt et krav kan trekkes eller ikke fra et bestemt avgjørelsesorgan uten at kravet som sådan frafalles, bør reguleres av prosessreglene for det aktuelle avgjørelsesorgan. En sak for domstolene kan eksempelvis som hovedregel ikke trekkes uten at kravet samtidig frafalles, jf. tvisteloven § 18-4. Der prosessreglene åpner for at et krav kan trekkes før avgjørelse er fattet, bør foreldelsesreglene ikke være til hinder for utøvelse av denne retten. Også her er det altså behov for en bedre og mer gjennomtenkt samordning med prosessreglene. Også på dette punktet fremstår foreldelseslovens regler i alle tilfelle inkonsistente. Det er vanskelig å se at det skal foreligge gode grunner for å operere med et forsettsunntak for noen avbrytelsesmåter, men ikke for andre.

---

²¹ Når fornærmede fremmer krav til pådømmelse etter straffeprosessloven § 428, avbrytes foreldelsesfristen etter § 15 nr. 2 bokstav c.

²² NOU 2001:32 B s. 1011.

²³ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 99 med gjengivelse av «foreløpig norsk utkast 1966 til lov om foreldelse av fordringer» § 17, som tilsvarer gjeldende foreldelseslov § 22.

2.4 Tilleggsfristen i § 22 kan avbrytes kombineres med andre tilleggsfrister

Når det er tatt fristavbrytende skritt etter §§ 15, 16 eller 17, følger det av § 22 at virkningen av den rettidige påtalen på visse vilkår «varer» i et år etter avslutning av saken. Det betyr at virkningen av foreldelse, at fordringshaveren taper sin rett til oppfyllelse jf. § 24, ikke inntre før utløpet av denne ettårsperioden. Det innebærer også at fordringshaveren i denne perioden kan påberope seg alle de alminnelige reglene om avbrytelse og andre tilleggsfrister for å holde fordringen i live *utover* denne ettårsfristen. For tilleggsfrister etter § 10 på grunn av uvitenhet og hindringer følger dette eksplisitt av § 10 nr. 4. Dersom for eksempel skyldneren forlater landet mens ettårsfristen etter § 22 løper, vil fristen etter § 10 nr. 3 få anvendelse, slik at fordringen ikke foreldes før et år etter at fordringshaveren fikk eller burde skaffet seg kunnskap om at skyldneren igjen har alminnelig verneting i Norge.

Det følger klart av forarbeidene at også andre kombinasjoner av tilleggsfrister er fullt mulig. Det fremgår av merknadene i odelstingsproposisjonen til § 22 at bestemmelsen i § 10 nr. 4 innebærer

«at tilleggsfristene der kan kombineres med bl a tilleggsfristen her. Det synes naturlig å la det samme gjelde andre tilleggsfrister for så vidt de etter sitt innhold kan få anvendelse på forholdet, jf særlig §§ 13 (proklama), 19 (prosessvarsel) og 28 (avtalt forlenging). Å supplere ett års fristen her med tilleggsfristene etter §§ 11 og 12 synes derimot helt upraktisk, selv om det ikke er teoretisk utelukt. ... At paragrafen her selv vil kunne supplere alle frister, er helt klart.»²⁴

Det er altså klart at så lenge fordringen ikke er foreldet fordi fristen etter § 22 løper, kan fordringshaveren påberope seg en ytterligere forlengelse dersom vilkårene for tilleggsfrist etter andre bestemmelser i loven er oppfylt. Når det gjelder avbrytelse, er det også klart nok slik at så lenge virkningen av foreldelse ikke har inntrådt, kan fordringshaveren påberope seg avbrytelse etter alle lovens bestemmelser. Dette følger for så vidt allerede av foreldelseslovens system, men er også eksplisitt uttalt i forarbeidene, hvor det fremgår at «[i]nnen utløpet av ett års fristen kan fordringshaveren anlegge ny sak eller anvende mulige tvangsfullbyrdingsmidler. Likeså vil anerkjennelse som måtte inntre i dette tidsrom, holde fordringen i kraft.»²⁵

Så lenge foreldelse ikke har inntrådt fordi fristen etter § 22 løper, er altså foreldelseslovens system at alle de alminnelige reglene i foreldelsesloven om tilleggsfrister og avbrytelse kan påberopes på vanlig måte. Som jeg straks skal komme tilbake til, er det dette systemet som i praksis er satt ut av spill i tilfeller der forlikrådet har avvist en sak og regelen i tvisteloven § 18-3 (2) får anvendelse.

---

²⁴ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 79.

²⁵ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) s. 76.

3 Særlig om virkningen av forliksklage når forliksrådet avviser eller innstiller saken – Forholdet mellom tvisteloven § 18-3 (2) og foreldelsesloven § 22 nr. 1

3.1 Innledende bemerkninger

Det kanskje mest praktiske tilfelle av rettslige skritt som ikke ender med realitetsavgjørelse om fordringen, er forliksklage. Det er svært mange saker som ikke blir realitetsbehandlet i forliksrådet av ulike grunner. Tvisteloven § 18-3 (2) har en særregulering av virkningen dette har for foreldelse. Det heter her at når «foreldelse er avbrutt ved forliksklage, opphører denne virkningen dersom stevning, eller eventuelt forliksklage, ikke er sendt til retten innen ett år fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken».

Både foreldelsesloven § 22 nr. 1 og tvisteloven § 18-3 (2) slår altså fast at den fristavbrytende virkningen av en forliksklage på visse vilkår vedvarer i et år. Beregningen av ettårsperioden og vilkårene for at den skal få anvendelse, er imidlertid forskjellig. Derfor kan fordringen tenkes å være foreldet etter regelen i tvisteloven, men ikke etter regelen i foreldelsesloven – eller omvendt. Fristens utgangspunkt etter foreldelsesloven 22 nr. 1 er tidspunktet fordringshaveren får melding om at forfølgningen er avsluttet,²⁶ mens ettårsfristen i tvisteloven § 18-3 (2) løper fra det tidligere tidspunktet da «forliksrådet innstilte behandlingen av saken». For at den fristavbrytende virkningen skal vedvare etter foreldelsesloven § 22 nr. 1, er det, som beskrevet ovenfor under punkt 2.3, en forutsetning at den manglende realitetsavgjørelsen «ikke skyldes forsettlig forhold fra fordringshaverens side». Dette er ikke et vilkår etter tvisteloven § 18-3 (2). Endelig angir regelen i tvisteloven § 18-3 (2) at den fristavbrytende virkning opphører dersom stevning eller eventuelt ny forliksklage ikke er sendt innen fristens utløp. Bestemmelsen angir altså at fordringshaveren må ta ut stevning eller ny forliksklage for å bevare den fristavbrytende virkningen. Dette til forskjell fra foreldelsesloven § 22. Som forklart under punkt 2.4, kan fordringshaveren i ettårsperioden påberope seg alle de alminnelige reglene i foreldelsesloven for å holde fordringen i live.

Denne dobbeltreguleringen i tvisteloven og foreldelsesloven reiser for det første spørsmål om hvilke tilfeller som faller innenfor virkeområdet for bestemmelsen i tvisteloven § 18-3 (2), se punkt 3.2. For de tilfellene som reguleres av tvisteloven § 18-3 (2), oppstår det videre spørsmål om hvordan denne bestemmelsen i tilfelle må samordnes med regelen i foreldelsesloven § 22 nr. 1. Særlig oppstår det spørsmål om fordringshaveren kan velge hvilken bestemmelse han vil påberope seg, eller om en av bestemmelsene går foran som *lex specialis*, se punkt 3.3.

3.2 Hvilke tilfeller faller innenfor anvendelsesområdet til tvisteloven § 18-3 (2)?

Tvisteloven § 18-3 (2) slår fast at den fristavbrytende virkningen av en forliksklage opphører dersom stevning ikke er sendt innen et år fra forliksrådet «innstilte behandlingen av saken». Ordlyden knytter altså fristens utgangspunkt til tidspunktet for «innstilling» av saken. Dette trekker i retning av at det kun er ved «innstilling» etter reglene i tvisteloven § 6-11 at saken at bestemmelsen får anvendelse. Bestemmelsen innebærer at forliksrådet kan innstille

---

²⁶ Dette følger ikke klart av lovens ordlyd, som viser til tidspunktet da «saken er avsluttet». At dette skal forstås som tidspunktet da fordringshaveren får melding om avslutning av saken følger forutsetningsvis av § 22 nr. 1 første punktum sammenholdt med annet punktum. Se Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 417.

saken blant annet dersom «det er lite sannsynlig at saken vil egne seg for videre behandling i forlikrådet», og etter «forgjeves mekling». En sak kan imidlertid ende uten realitetsavgjørelse i forlikrådet også på annet grunnlag.

Det følger av tvisteloven § 6-3 (5) at en sak skal «avvises» hvis vilkårene for å behandle den i det aktuelle forlikrådet ikke er til stede. Tilsvarende gjelder saker for domstolene, jf. tvisteloven § 19-2 (2) bokstav a. Dersom en sak for domstolene bortfaller av andre grunner enn at vilkårene for å behandle den i den aktuelle domstol ikke er oppfylt, skal den «heves», jf. tvisteloven § 19-1 (2) bokstav b. Regelen i tvisteloven § 19-1 gjelder for forlikrådets behandling av saker «så langt de passer og ikke annet er bestemt» i tvisteloven kapittel 6, jf. § 6-1. Kapittel 6 om behandling i forlikrådet nevner ikke «heving» av sak. Det følger imidlertid av tvisteloven § 18-4 (3) at en part fritt kan trekke et krav som er fremsatt for forlikrådet. Det er altså ikke et vilkår for klagerens rett til å få avsluttet saken i forlikrådet at vilkårene for innstilling av saken etter § 6-11 er oppfylt. Sett i sammenheng må disse bestemmelsene trolig forstås slik at saken skal «innstilles» hvis vilkårene i § 6-11 er oppfylt, mens saken «heves» hvis fordringshaveren trekker kravet i medhold av § 18-4 (3) i andre situasjoner. Når vilkårene for å behandle saken i forlikrådet ikke er oppfylt, skal saken «avvises».

Spørsmålet blir om tvisteloven § 18-3 (2) må tas på ordet slik at den kun omfatter situasjonen der saken «innstilles», og altså ikke når saken heves eller avvises. Uttalelser i odelstingsproposisjonen trekker samme retning som lovens ordlyd, altså at bestemmelsen kun får anvendelse ved forlikrådets «innstilling» av saken. Det heter her at regelen i tvisteloven § 18-3 (2) «kommer bare til anvendelse når forlikrådet innstiller behandlingen av saken. Når forliksklagen blir trukket, vil saken bli hevet, jf § 19-1 annet ledd bokstav b. Da vil spørsmålet om foreldelse bare bli regulert av lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer § 22 nr. 1 første punktum. Forsettskravet i den bestemmelsen vil normalt lede til at virkningen av påtale ved forliksklage vil bortfalle straks klagen trekkes tilbake.»²⁷

Dette gir imidlertid liten mening i lys av formålet med bestemmelsen, slik dette fremgår av den offentlige utredningen. I NOU:2001:32 uttales det at bestemmelsen i tvisteloven § 18-3 (2) er nødvendig fordi «foreldelsesloven § 22 ikke gir noen tilleggsfrist på ett år når det er 'forsettlig' at saken ender uten rettslig avgjørelse. For å unngå misforståelser, og at forsettsbegrepet må legges på strekk når klageren trekker en sak fra forlikrådet, bør det være en eksplisitt bestemmelse som regulerer denne siden ved foreldesspørsmålet i tvisteloven».²⁸ Og videre at det «virker lite rimelig at klageren, når han etter et bevisst valg etter hvert finner ut at han snarere vil ha saken fremmet for tingretten, ikke skal nyte godt av ... tilleggsfristen.»²⁹

Bakgrunnen for regelen i tvisteloven § 18-3 (2) var altså å sikre at foreldelsesreglene ikke skulle være et hinder for en fordringshaver som ønsket å trekke en klage fra forlikrådet for isteden å ta ut stevning. Dette har også sammenheng med at tvisteloven § 18-4 (3) oppstiller en rett for fordringshaveren til fritt å kunne trekke en sak fra forlikrådet. I forarbeidene uttales det at da «må det også være en fri adgang til å trekke forliksklagen uten andre konsekvenser enn omkostningsansvaret. Det kan for eksempel være at det etter hvert

²⁷ Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 432-433.

²⁸ NOU 2001:32 B s. 880.

²⁹ NOU 2001:32 s. 875

blir helt klart at man ikke vil kunne oppnå noen løsning gjennom mekling i forliksrådet, og at saken bare vil kunne pådømmes i tingretten».³⁰ Retten til fritt å trekke en sak fra forliksrådet etter tvisteloven § 18-4 (3) for heller å ta ut stevning, ville imidlertid være lite verdt dersom dette medførte at kravet i så fall ble foreldet.

Også andre uttalelser i forarbeidene taler for å gi regelen i tvisteloven § 18-3 (2) anvendelse i situasjoner der fordringshaveren trekker saken. I den offentlige utredningen pekes det på at bestemmelsen vil gi «god parallellitet» med regelen i foreldelsesloven § 22 nr. 1 siste punktum.³¹ Denne regelen innebærer at tilleggsfrist løper uavhengig av fordringshaverens forsett når fornærmede trekker et sivilt krav fra pådømmelse i straffesak. Den ble inntatt i foreldelsesloven ved vedtakelse av tvisteloven for å sikre at fornærmedes rett til å flytte kravet fra et straffeprosessuelt til et sivilprosessuelt spor ikke ble forhindret av reglene om foreldelse.³²

Formålet og bakgrunnen for bestemmelsen i tvisteloven § 18-3 taler etter dette for å gi bestemmelsen anvendelse i situasjoner der saken heves, og ikke bare når saken innstilles. På denne bakgrunn har jeg tidligere lagt til grunn at tvisteloven § 18-3 (2), til tross for ordlyden og uttalelsene i odelstingsproposisjonen, må tolkes slik at den omfatter tilfeller der fordringshaveren trekker saken, og denne derfor heves i forliksrådet.³³ Beslutningen i Høyesteretts ankeutvalg i Rt. 2013 s. 1516 medfører stor usikkerhet med hensyn til om dette kan opprettholdes. Det uttales her at tvisteloven «inneholder en spesialregulering av virkningen av at forliksrådet innstiller en sak», mens foreldelsesloven § 22 nr. 1 «kommer til anvendelse dersom forliksrådet avviser eller hever saken». Uttalelsen er riktignok kun et obiter dictum, idet saken ikke dreiet seg om et tilfelle der fordringshaveren hadde trukket saken, men et tilfelle der saken ble innstilt av forliksrådet. Dermed var det ikke tvilsomt at tvisteloven § 18-3 (2) fikk anvendelse. Spørsmålet der, som jeg kommer tilbake til nedenfor, var om fordringshaveren kunne velge å påberope seg foreldelsesloven § 22 nr. 1 på et tilfelle som også falt innenfor tvisteloven § 18-3 (2).

Det kan nok spørres om et obiter dictum i en beslutning fra Høyesteretts ankeutvalg bør tillegges avgjørende vekt når konsekvensen blir at bestemmelsen i tvisteloven § 18-3 (2) ikke kan oppfylle sitt formål. Slik Høyesterett har tolket bestemmelsen i tvisteloven, jf. i fortsettelsen om dette, vil det uansett kunne være en stor ulempe for fordringshaveren å være innenfor anvendelsesområdet til tvistelovens bestemmelse. For denne artikkelens forskningsspørsmål kan det i hvert fall fastslås med sikkerhet at løsningen mht. anvendelsesområdet til regelen i tvisteloven § 18-3 (2) er usikker.

3.3 Samordning av regelen i tvisteloven § 18-3 (2) og foreldelsesloven § 22 nr. 1

For de tilfellene som faller innenfor anvendelsesområdet til tvisteloven § 18-3 (2), blir det neste spørsmålet om denne får anvendelse ved siden av, eller istedenfor, regelen i foreldelsesloven § 22 nr. 1. Det er to grunnleggende ulike måter å forstå regelen i tvisteloven § 18-3 (2) som har betydning for hvordan denne virker sammen med reglene om fristavbrudd i foreldelsesloven.

---

³⁰ NOU 2001:32 s. 882.

³¹ NOU 2001:32 B s. 1011.

³² NOU 2001:32 B s. 1011.

³³ Kjørven i Kjørven mfl 2011 s. 424 flg.

For det første kan tvisteloven forstås som en regulering av hva som skal til for å anse forfølgning for fortsatt å pågå i overgangen mellom forliksrådet og tingretten, jf. foreldelsesloven § 21 nr. 1. I så tilfelle oppstår det, som jeg skal straks forklare nærmere, ikke noe motstrid eller ytterligere behov for samordning mellom regelen i tvisteloven § 18-3 (2) og foreldelsesloven § 22. Bare dersom tvisteloven § 18-3 (2) forstås slik at den oppstiller en tilleggsfrist for foreldelse, må regelen samordnes med regelen i foreldelsesloven § 22 om tilleggsfrist. Spørsmålet er da særlig om fordringshaveren kan velge hvilken frist han vil påberope seg, eller om en av fristene slår gjennom som *lex specialis*.

Det følger altså av foreldelsesloven § 21 nr. 1 at fordringen ikke foreldes «så lenge forfølgningen pågår». Spørsmålet om forfølgningen er avsluttet eller fortsatt pågår i foreldelseslovens forstand må besvares i lys av de saksbehandlingsreglene som gjelder for det aktuelle avgjørelsesorgan. Så lenge kravet er litispensent må det i hvert fall sies å være under fortsatt forfølgning etter foreldelsesloven § 21 nr. 1. Ordet litispensent kommer fra «lis pensent» som nettopp betyr rettsak som pågår.³⁴ Litispensent innebærer at det ikke kan anlegges søksmål om et krav som er søksmålgjenstand i en annen sak mellom de samme partene.³⁵ Det er ikke bare saker som står for domstolene som har litispensentvirkning. Også saker for voldgiftsdomstol og ulike klagenemnder har litispensentvirkning.³⁶ Det er bred enighet om at når saken behandles i flere instanser etter anke eller kjæremål, pågår forfølgningen etter foreldelsesloven § 21 nr. 1 helt til avslutning i siste instans.³⁷

Det er videre lagt til grunn at forfølgningen fortsatt pågår når en voldgiftsavgjørelse bringes inn for domstolene med krav om ugyldighet etter reglene i voldgiftsloven kapittel 9,³⁸ eller når et vedtak i Forbrukerklageutvalget bringes inn for domstolene innen fristen i forbrukerklageloven § 12.³⁹ Forbrukerklageloven åpner også for at en sak kan bytte spor i motsatt retning. Det følger av § 13 (2) at dersom «søksmål er reist ved tingretten, og en part ønsker saken avgjort av Forbrukerklageutvalget, kan retten stanse den videre behandlingen etter begjæring av vedkommende part. Reglene i tvisteloven § 16-15, § 16-18 tredje og fjerde ledd og § 16-19 gjelder tilsvarende.» I disse tilfellene er det altså ikke nødvendig å ta stilling til om vilkårene for tilleggsfrist etter foreldelsesloven § 22 nr. 1 er oppfylt. Så lenge forfølgningen pågår, skjer det ingen foreldelse jf. foreldelsesloven § 21 nr. 1. Vi kan for eksempel tenke oss at fordringshaveren påberoper seg nevnte mulighet til å flytte saken fra tingretten til Forbrukerklageutvalget. Saken har da (i hvert fall foreløpig) endt uten realitetsavgjørelse i tingretten, noe som skyldes forsettlig forhold på fordringshaverens side. Tilleggsfrist etter foreldelsesloven § 22 nr. 2 er derfor utelukket. Den fristavbrytende virkning er imidlertid stadig i behold ettersom overflyttingen må anses som en fortsatt forfølgning, jf. foreldelsesloven § 21 nr. 1.

Når en sak fra forliksrådet bringes inn for domstolene, kan det anføres at også dette må ses som en fortsatt og pågående forfølgning av kravet når dette skjer innen de fristene som

---

³⁴ Anne Robberstad, *Sivilprosess*, 3. utgave, Oslo 2015, s. 354.

³⁵ Jens Edvin A. Skoghøy, *Tvisteløsning*, 2. utgave, Oslo 2014 s. 501.

³⁶ Se blant annet tvisteloven § 18-1, voldgiftsloven § 7 (2), finansavtaleloven § 4 (4) og husleieloven § 12-5.

³⁷ Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 420, Asbjørn Kjønstad og Steinar Tjomsland, *Foreldelsesloven*, Oslo 1983 (Kjønstad og Tjomsland 1983) s. 121, Røed 2019 s. 818 og C Stub Holmboe, *Foreldelse av fordringer*, Oslo 1946 (Stub Holmboe 1946) s. 151-152.

³⁸ Kjønstad og Tjomsland 1983 s. 122 om tilsvarende regel i tvistemålsloven § 464.

³⁹ Kjønstad og Tjomsland 1983 s. 122 om tilsvarende regel i forbrukertvistloven § 11

følger av de sivilprosessuelle reglene. Dette var imidlertid mer nærliggende ved anvendelse av den tidligere regelen i tvistemålsloven § 66, som er forgjengeren til tvisteloven § 18-3 (2). Tvistemålsloven opererte med et system der saker ble «henvist» fra forliksrådet til domstolene.⁴⁰ Det fulgte av tvistemålsloven § 63 (3) at når et krav var henvist fra forliksrådet til retten, «opphører det å være tvistegenstand dersom stevning ikke er sendt til retten innen ett år fra henvisningsdagen». Kravet var altså litispesistent i denne perioden, og fordringshaveren kunne derfor ikke velge å for eksempel bringe saken inn for en klagenemnd. Det naturlige ville da være å anse uttak av stevning som en fortsatt forfølgning etter foreldelsesloven § 21 nr. 1. Med en slik forståelse fikk regelen i tvistemålsloven § 66 (2), som slo fast at «[n]år et krav er henvist fra forliksrådet til retten, opphører virkningene av at søksmål er reist dersom stevning ikke er sendt til retten innen ett år fra henvisningsdagen», ingen praktisk betydning for foreldelse. Det fulgte da allerede av foreldelsesloven § 21 nr. 1, jf. tvistemålsloven § 63 (3) at forliksklagens fristavbrytende virkning var i behold dersom stevning ble tatt ut innen denne fristen.

Ved vedtakelse av tvisteloven ble ordningen med «henvisning» av saker fra forliksrådet til domstolene fjernet. Samtidig ble regelen om at litispesistentvirkningen varte i et år etter avslutning av saken i forliksrådet opphevet. Tvistelovens system er i dag at litispesistentvirkningen av en forliksklage opphører straks beslutningen om å avslutte behandling av saken er fattet.⁴¹ Som forklart ønsket imidlertid lovgiver å videreføre regelen om at den fristavbrytende virkning av forliksklagen var i behold i et år dersom fordringshaveren ønsket å trekke forliksklagen for å ta ut stevning.⁴² Det er dette som er bakgrunnen for tvisteloven § 18-3 (2), til tross for at dette formålet ikke oppnås jf. ovenfor om dette.

Hva som anses som en hensiktsmessig forfølgning av et krav fra en instans til en annen, er det naturlig å regulere i den lovgivningen som gjelder prosess og fremgangsmåte for å fremme et krav i dette avgjørelsesorganet. Selv om et utgangspunkt må være at saken i hvert fall pågår så lenge den er litispesistent, er det ikke noe en-til-en forhold mellom reglene om litispesistent og foreldelsesloven § 21 nr. 1 om pågående forfølgning. Hensynene bak reglene er forskjellige, og reglene må tolkes i lys av det. Det er for eksempel alminnelig enighet i teorien om at når en sak gjenopptas, innebærer dette en fortsatt forfølgning i foreldelseslovens forstand, slik at den fristavbrytende virkning av den opprinnelige stevning er i behold.⁴³ Poenget er at reglene om foreldelse ikke bør stå i veien for hva som anses som en hensiktsmessig prosess. At prosesslovgivningen definerer hva som er en fortsatt forfølgning i foreldelseslovens forstand, er hensiktsmessig. Isolerte regler om foreldelse bør derimot ikke inntas i prosesslovgivningen. På samme måte som lovgiver spesifikt har tatt stilling til at det bør være adgang til å ombestemme seg mht. å flytte behandlingen av en sak fra tingretten til Forbrukerklageutvalget, så er bakgrunnen for tvisteloven § 18-3 (2) at fordringshaveren skal ha anledning til å trekke saken fra forliksrådet og få den behandlet i domstolene isteden.

---

⁴⁰ Tvistemålsloven § 66 (2), jf. §§ 280, 285, 289 og 294.

⁴¹ NOU 2001:32 B s. 730.

⁴² NOU 2001:32 B s. 875.

⁴³ Kjønstad og Tjomsland 1983 s. 121 og Kjørven i Kjørven mfl. s. 420. Stub Holmboe 1946 s. 152 og Røed 2019 s. 818 legger til grunn det samme, men oppstiller et vilkår om at gjenopptakelsen må skje kort tid etter den opprinnelige saken.

Bestemmelsen i tvisteloven § 18-3 (2) fremstår ikke egentlig som en tilleggsfrist for foreldelse. Dette fordi det er angitt hva neste skritt for å oppnå realitetsavgjørelse skal være: For å bevare den fristavbrytende virkningen forliksklagen hadde, må fordringshaveren ta ut stevning.⁴⁴ Dette er prinsipielt sett noe helt annet enn den alminnelige tilleggsfristen som følger av foreldelsesloven § 22 nr. 1 i tilfeller der påtale ikke fører til realitetsavgjørelse. Også bestemmelsen i foreldelsesloven § 22 taler riktignok om at virkningen av den rettidige påtalen «varer» i et år. Den vesentlige forskjellen er imidlertid at foreldelsesloven § 22 nr. 1 ikke sier noe om hva fordringshaveren må foreta seg for å bevare den fristavbrytende virkningen utover denne ettårsperioden. Dette fordi fristen er ment å være nettopp en tilleggsfrist for foreldelse, som etter foreldelseslovens system kan avbrytes på alle de alternative måtene foreldelsesloven oppstiller.

Utover disse systembetraktningene er det imidlertid ingen kilder som støtter opp under denne forståelsen av samspillet mellom tvisteloven og foreldelsesloven. Forarbeidene synes å forutsette at regelen i tvisteloven § 18-3 (2) er en tilleggsfrist for foreldelse tilsvarende den i foreldelsesloven § 22 nr. 1. Dermed oppstår det spørsmål om hvordan denne tilleggsfristen virker sammen med foreldelseslovens alminnelige regler. Kan fordringshaveren velge å påberope seg fristen i foreldelsesloven § 22 nr. 1 dersom fristen etter tvisteloven § 18-3 (2) har løpt ut? Kan fristen i tvisteloven § 18-3 (2) kombineres med andre tilleggsfrister etter foreldelsesloven, for eksempel etter § 10? Og kan fristen i tvisteloven § 18-3 (2) avbrytes på alle de måter foreldelsesloven gir grunnlag for?

Foreldelsesloven bygger på et system der det er ganske praktisk at det løper flere frister for samme krav parallelt. Kun dersom alle alternative frister er løpt ut, blir kravet foreldet, og virkningene av foreldelse slår inn. Dersom for eksempel fordringshaveren tar ut stevning tre måneder etter at den alminnelige fristen på tre år har begynt å løpe, og domstolen avviser saken tre måneder etter det, vil ettårsfristen etter § 22 nr. 1 løpe parallelt med den ordinære fristen. I dette tilfellet vil fristen etter § 22 nr. 1 løpe ut mens det ennå er 1,5 år igjen av den alminnelige fristen. Kravet vil da ikke være foreldet.⁴⁵ Som forklart i punkt 2.4 er det dessuten slik at ulike tilleggsfrister også kan kombineres. Dette taler for at fristen etter tvisteloven § 18-3 (2) og foreldelsesloven § 22 nr. 1 kan løpe parallelt, og at kravet kun er foreldet dersom begge disse er løpt ut uten at ytterligere fristavbrytende skritt er tatt.

Også bakgrunnen for regelen i tvisteloven taler for en slik løsning. Riktignok uttales det i forarbeidene til tvisteloven at denne «er *lex specialis* i forhold til foreldelsesloven § 22».⁴⁶ Sett i sammenheng med det forarbeidene sier om formålet med bestemmelsen, synes det imidlertid ikke som at lovgiver med det har ment noe annet enn at fordringshaveren skal kunne påberope seg tvisteloven § 18-3 (2) i tilfeller der foreldelsesloven § 22 nr. 1 ikke ville gitt tilleggsfrist på grunn av forsettsunntaket. Det uttales blant annet at «Tvistemålsutvalget har ikke grunnlag for å foreslå en opphevelse av det generelle forsettsunntaket i foreldelsesloven § 22 nr. 1. Det fremstår da som den beste løsningen at man beholder en spesialregulering i tvisteloven av disse situasjonene.»⁴⁷ På denne bakgrunn har jeg i 'Foreldelse av fordringer' fra 2011 argumentert for at fristene i hhv. tvisteloven og

---

⁴⁴ Eller «eventuelt [ny] forliksklage», men adgangen til å ta ut ny forliksklage er snever, jf. tvisteloven § 6-11.

⁴⁵ Foreldelseslovens system skiller seg i så måte fra det som gjelder for eksempel for reklamasjon, hvor utløpet av enten den relative, eller den absolutte reklamasjonsfristen vil være avgjørende.

⁴⁶ NOU 2001:32 s. 880.

⁴⁷ NOU 2011:32 B s. 875.

foreldelsesloven må få anvendelse samtidig, og at fordringshaveren således kan velge i en situasjon der kravet vil være foreldet etter den ene bestemmelsen men ikke etter den andre.⁴⁸ Høyesterett og Høyesteretts ankeutvalg har imidlertid i to avgjørelser lagt til grunn at innenfor anvendelsesområdet til tvisteloven § 18-3 (2) kan foreldelsesloven § 22 nr. 1 ikke påberopes.

I Rt. 2013 s. 1516 var stevning tatt ut mer enn ett år etter at forliksrådet hadde innstilt behandlingen av saken, men mindre enn ett år etter at forliksrådets beslutning var forkynt for saksøkeren. Stevning var altså tatt ut etter at fristen etter tvisteloven § 18-3 hadde løpt ut, men før utløpet av fristen etter foreldelsesloven § 22 nr. 1. Høyesteretts ankeutvalg konkluderte med at tvistelovens regel fikk anvendelse *lex specialis* ved innstilling av en sak, slik at kravet var foreldet.

At foreldelsesloven § 22 nr. 1 ikke kan påberopes når tvisteloven § 18-3 (2) får anvendelse, er også lagt til grunn i HR-2016-1287-A. I denne saken hadde en byggherre tatt ut forliksklage mot entreprenøren og prosjektlederen etter en entreprise. Begge saker ble innstilt av forliksrådet. Byggherren tok deretter ut stevning mot entreprenøren innen ettårsfristen, og prosessvarslet samtidig prosjektlederen, jf. tvl. § 15-9. Slikt prosessvarsel er fristavbrytende etter foreldelsesloven § 19. Høyesterett konkluderte imidlertid med at «[s]pørsmålet om hvilke handlinger som bevarer forliksklagens fristavbrytende virkning når forliksrådet innstiller behandlingen, er uttømmende regulert i tvisteloven § 18-3 andre ledd». Fordringshaveren kunne altså ikke påberope seg de alminnelige reglene i foreldelsesloven om avbrytelse på fristen etter tvisteloven § 18-3 (2). Høyesterett legger dermed til grunn at det eneste som kan holde fordringen i live når forliksrådet har innstilt en sak, er å ta ut stevning eller ny forliksklage der tvisteloven åpner for det.

Høyesterett begrunner sitt standpunkt med at

«[s]ondringen mellom fristavbrytende handlinger og handlinger som bevarer virkningen av fristavbrytende handlinger, innebærer at kreditor må ta stilling til om han vil avbryte foreldelsen overfor en av flere skyldnere enten ved rettslig skritt eller alternativt ved prosessvarsel når vilkårene for dette er oppfylt etter foreldelsesloven § 19 nr. 1. Valget må tas før foreldelsesfristen er utløpt. Velger kreditor å ta ut forliksklage, må han følge fremgangsmåten etter tvisteloven § 18-3 andre ledd. Velger kreditor å gi prosessvarsel, må han følge fremgangsmåten etter foreldelsesloven § 19 nr. 1. ... Foreldelsesloven § 19 nr. 1 gir ikke kreditor en tilleggsfrist for å avbryte foreldelse ved prosessvarsel i tilfeller hvor han tidligere har avbrutt foreldelse ved forliksklage.»

Denne sondringen Høyesterett gjør mellom fristavbrytende handlinger og handlinger som bevarer virkningen av fristavbrytende handlinger, gir ikke mening i lys av foreldelseslovens system. Foreldelsesloven bygger ganske enkelt ikke på en slik sontring. Foreldelseslovens system er tvert imot at en fristavbrytende handling som ikke ender med realitetsavgjørelse, utløser en tilleggsfrist som kan kombineres med alle de alminnelige reglene i foreldelsesloven om andre tilleggsfrister og avbrytelse.

Dersom tvisteloven § 18-3 (2) hadde blitt sett på som en regel som regulerer hva som utgjør «fortsatt forfølgning» etter foreldelsesloven § 21 nr. 1, hadde derimot sondringen gitt god mening. Prosesslovgivningen hadde da vært avgjørende for hvor lenge den

---

⁴⁸ Kjørven i Kjørven mfl. (2011) s. 427-429.

fristavbrytende virkningen varer gjennom regler om hvordan en sak beveger seg fra en instans til en annen, mens foreldelsesreglene regulerer virkningen av at det tas fristavbrytende skritt underveis eller etter avslutning av saken. Ettersom det i denne saken ikke ble tatt de skritt som var nødvendig etter tvisteloven § 18-3 (2) for å anse saken for å være gjenstand for fortsatt forfølgning, ville resultatet være at tilleggsfristen etter § 22 nr. 1 ble ansett for å løpe. Og *denne* fristen kan klart nok avbrytes på alle de vanlige måtene i foreldelsesloven. Dermed ville prosessvarsel virket fristavbrytende, jf. § 19.

Det Høyesterett gjør, er i realiteten å erstatte foreldelseslovens alminnelige regler og system med en slags søksmålsfrist i tvisteloven § 18-3 (2). For det spesifikke tilfellet at forliksrådet innstiller en sak, blir fordringshaveren låst til å ta ut stevning. Han kan ikke benytte seg av andre avbrytelsesmåter i foreldelsesloven. Dersom skyldneren går konkurs etter innstillingen av saken, må fordringshaveren tilsynelatende ta ut stevning istedenfor å melde fordringen i boet, som ellers ville virket fristavbrytende etter foreldelsesloven § 18. Og dersom skyldneren forsvinner til utlandet i denne perioden, kan tilleggsfrist etter foreldelsesloven § 10 nr. 3 neppe påberopes. Høyesterett holder riktignok døra åpen for at skyldnerens erkjennelse vil ha fristavbrytende virkning, og at partene kan inngå avtale om foreldelse i denne perioden, men det er usikkert hvor langt dette rekker.⁴⁹

Høyesterett begrunner sitt standpunkt med at ordlyden i tvisteloven § 18-3 (2) er klar, og tilsynelatende har konklusjonen ikke budt på tvil. Trygve Bergsåker uttaler at «[k]anskje kan man være litt forundret over Høyesteretts standpunkt i saken».⁵⁰ Dette er en underdrivelse etter i mitt syn. Det er tvert imot svært overraskende at Høyesterett konkluderer med en løsning som setter til side hele foreldelseslovens system for det praktiske typetilfellet at en sak i forliksrådet blir innstilt.

4 Særlig om virkningen av avbrytelse ved gruppesøksmål etter § 15 a nr. 1

Ved vedtakelse av tvisteloven ble gruppesøksmål innført som en egen prosessform.⁵¹ Samtidig ble det innført en ny bestemmelse i foreldelsesloven § 15 a om avbrytelse av foreldelsesfristen i forbindelse med slik søksmål. Bestemmelsen regulerer både vilkårene for avbrytelse av foreldelsesfristen ved stevning i gruppesøksmål og enkelte virkninger av slik avbrytelse. Et gruppesøksmål må godkjennes etter reglene i tvisteloven § 34-5. Det følger av foreldelsesloven § 15 a (1) annet punktum at dersom gruppesøksmålet ikke godkjennes, «får avbrytelsen bare virkning for krav hvor det innen én måned etter at avvisningskjennelsen er endelig, er tatt nytt skritt til avbrytelse av foreldelsesfristen». Når gruppesøksmålet ikke godkjennes, ender saken uten en realitetsavgjørelse. Bestemmelsen må imidlertid antakelig forstås slik at tilleggsfrist etter § 22 nr. 1 er utelukket i et slikt tilfelle. Det er ikke kommentert

---

⁴⁹ Se premiss 36.

⁵⁰ Trygve Bergsåker, «Foreldelse – fristavbrudd – bevaring av avbruddsvirkningen etter forliksrådets innstilling av saken – Høyesteretts dommer 28. april 2016 (HR-2016-899-A) og 14. juni 2016 (HR-2016-1287-A)», *Nytt i privatretten* nr. 3/2016 s. 18-19.

⁵¹ Tvisteloven kapittel 35.

i forarbeidene hvorfor fristen i akkurat dette tilfelle skal være vesentlig kortere enn tilfellene som ellers reguleres av foreldelsesloven § 22 nr. 1.

Det er ikke nødvendigvis lett for den enkelte fordringshaver å rekke å følge opp saken i tide. Et illustrerende eksempel er gruppessøksmålet som for tiden verserer i domstolene mellom DNB Norge og Forbrukerrådet om forvaltning av aksjefond og spørsmål om fire av DNB's fond har vært såkalte skapindeksfond.⁵² Forbrukerrådet har i denne saken tatt ut stevning i gruppessøksmål på vegne av 180.000 fondskunder. DNB Norge anførte at vilkårene for å fremme gruppessøksmål ikke var oppfylt. Borgarting lagmannsrett kom til at gruppessøksmålet måtte godkjennes, og DNB's anke over denne kjennelsen ble forkastet.⁵³ Dersom resultatet hadde blitt det motsatte, hadde imidlertid kun én måneds frist for alle de individuelle 180.000 uprofesjonelle fondskundene å foreta individuelle fristavbrytende skritt vært svært knapp tid. Hvorfor fordringshavere som er del av et gruppessøksmål skal få vesentlig dårligere tid til å områ seg enn det som er den alminnelige regelen i foreldelsesloven § 22, er ikke kommentert i forarbeidene.

Slik bestemmelsen i foreldelsesloven § 15 a (1) annet punktum er formulert, skapes det dessuten uklarehet med hensyn til hvordan fristen på en måned forholder seg til øvrige regler i foreldelsesloven. Ordlyden slår fast at avbrytelsen bare «får virkning» dersom det er «tatt nytt skritt til avbrytelse av foreldelsesfristen» innen en måned. Spørsmålet er om fordringshaveren i denne perioden kan påberope seg for eksempel tilleggsfrist etter § 10 eller om skyldnerens erkjennelse i dette tidsrommet vil virke fristavbrytende. Som forklart, er den alminnelige tilleggsfristen i § 22 slik at den kan kombineres på denne måten med øvrige regler i foreldelsesloven. Ordlyden i § 15 a (1) ligner imidlertid mer på regelen i tvisteloven § 18-3 enn på foreldelsesloven § 22. I lys av Høyesterett tolkning av tvisteloven § 18-3 (3) kan det se ut til at alminnelige systembetragtninger ikke tillegges vekt, og det er da ikke godt å si hva konklusjonen vil bli.

Foreldelsesloven § 15 a har også en særregulering av virkningen for foreldelse dersom en fordringshaver trer ut som gruppemedlem i søksmålet. I § 15 a (3) heter det: «For den som trer ut som gruppemedlem, fortsetter foreldelsesfristen å løpe fra det tidspunkt retten mottar melding om uttreden». Ettersom avbrytelse av fristen ikke innebærer at denne slutter å løpe, gir bestemmelsen liten mening.⁵⁴ Forarbeidene er imidlertid klare på at den skal tas på ordet. Det uttales blant annet at ved gruppemedlemmets uttrede er virkningen at den «gamle fristen starter igjen å løpe».⁵⁵ Bestemmelsen i § 15 a (3) må derfor antakelig forstås slik at fristen anses suspendert ved stevningen, og at den begynner å løpe igjen ved uttreden – selv om dette for øvrig ikke passer inn i foreldelseslovens alminnelige system.⁵⁶

De alminnelige prosessforutsetningene gjelder også for gruppessøksmål, og det kan for eksempel tenkes at en stevning i gruppessøksmål avvises på dette grunnlaget. Virkningen for foreldelse av en slik avvising er ikke særskilt regulert i § 15 a. Påtale ved stevning i gruppessøksmål etter § 15 a er imidlertid heller ikke med i oppregningen over fristavbrytende skritt som er omfattet av den generelle bestemmelsen om tilleggsfrist etter § 22. Ordlyden i §

---

⁵² Se Borgarting lagmannsretts dom 8. mai 2019, LB-2018-43087. Saken er anket til Høyesterett.

⁵³ Borgarting lagmannsretts kjennelse 2. juni 2017, LB-2017-34099 og Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 1. september 2017, HR-2017-1668-U.

⁵⁴ Se nærmere om dette: Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 433.

⁵⁵ NOU 2001:32 s. 1010.

⁵⁶ Kjørven i Kjørven mfl. s. 433.

22 nr. 1 omfatter bare «påtale etter §§ 15, 16 eller 17». Det er grunn til å tro at dette beror på en forglemmelse fra lovgivers side da foreldelsesloven ble revidert ved innføring av tvisteloven. Av forarbeidene fremgår det at det ble vurdert om det skulle gis en særlig regel for situasjonen der et krav faller utenfor gruppesøksmålet ved en endring av rammen for dette. Det uttales i forarbeidene om dette at

«Når det skjer en påtvunget endring, kan parten trenge noe tid for å vurdere om han bør reise individuelt søksmål. I denne situasjonen er det lite rimelig at foreldelsesfristen umiddelbart skal fortsette å løpe. Når det ikke er gitt noen spesialregel for denne situasjonen, vil det medføre at den alminnelige regelen om tilleggsfrist på ett år, jf § 22, får anvendelse. Forsettsvilkåret i § 22 vil ikke avskjære tilleggsfrist i disse tilfellene.»⁵⁷

Det er altså lagt til grunn i forarbeidene at regelen i foreldelsesloven § 22 får anvendelse. Formuleringene viser for øvrig igjen misforståelse med hensyn til virkningen av at foreldelsesfristen avbrytes, idet det vises til at det vil være urimelig om foreldelsesfristen umiddelbart skal «fortsette å løpe». For spørsmålet her, om fristen i § 22 nr. 1 får anvendelse, må det antakelig legges til grunn en utvidende tolkning, slik at også påtale etter § 15 omfattes.⁵⁸ I lys av at Høyesterett for spørsmål om virkningen av forliksklage, som beskrevet ovenfor, har lagt en streng ordlydsfortolkning av tvisteloven til grunn – i strid med foreldelseslovens system – er imidlertid også denne konklusjonen høyst usikker.

5 Særlig om virkningen av prosessvarsel etter § 19

Det følger av § 19 at i saker med flere skyldnere, kan prosessvarsel etter tvisteloven § 15-9 på visse vilkår virke fristavbrytende. Fordringshaveren kan derfor for eksempel ta ut stevning mot en én solidarskyldner og prosessvarsle den andre. Dette kan være praktisk blant annet hvis det er tvil om søksmålet mot den saksøkte vil føre frem, eller ved tvil om saksøktes evne til å gjøre opp for seg.⁵⁹ Det ligger i sakens natur at et prosessvarsel ikke vil ende med realitetsavgjørelse om fordringen mot den skyldneren som blir prosessvarslet. Derfor er det for disse tilfellene ekstra viktig med en klar regulering av virkningen for foreldelse. Tilleggsfristen i § 22 får imidlertid ikke anvendelse når foreldelse er avbrutt ved prosessvarsel etter § 19.

Virkningen av avbrytelse ved prosessvarsel følger av § 19 selv ved at det oppstilles som et vilkår for at fordringen skal «anses rettidig påtalt» overfor den prosessvarslede, at fordringshaveren «senere forfølger sin fordring mot vedkommende innen 1 år etter at saken er avsluttet ved forlik, dom eller på annen måte». I likhet med § 22 oppstilles det altså også i § 19 en tilleggsfrist på ett år. Ordlyden i de to bestemmelsene er imidlertid ganske forskjellige, og det medfører uklarhet mht. hvordan ettårsfristen i § 19 skal forstås.

Etter § 22 «varer virkningen av den rettidige påtale i 1 år», uten at det sies noe om hva fordringshaveren må gjøre for å unngå foreldelse ved utløp av denne perioden. Som forklart

---

⁵⁷ NOU 2001:32 s. 1010.

⁵⁸ Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 432 og Røed 2019 s. 857.

⁵⁹ Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 380.

overfor betyr dette at fordringshaveren kan påberope seg alle de alminnelige reglene i foreldelsesloven. Fristen kan avbrytes på vanlig måte, og eventuelle tilleggsfrister etter andre bestemmelser kan supplere fristen etter § 22. Etter § 19 er ordlyden derimot at den fristavbrytende virkningen bare er i behold når fordringshaveren «senere forfølger sin fordring mot vedkommende innen 1 år». Dermed oppstår det spørsmål om alle avbrytelsesmåter etter §§ 15 til 18 innebærer «forfølging» i § 19 sin forstand. Det oppstår også spørsmål om tilleggsfristen kan kombineres med andre tilleggsfrister. Den prosessvarslede skyldneren flytter for eksempel ut av landet mens saken mot hovedmannen pågår. Konklusjonene må også her antas å være usikre.⁶⁰

6 Systemet i foreldelsesloven sammenliknet med DCFR og UNIDROIT

Da den norske foreldelsesloven ble vedtatt, var det få konvensjoner og andre internasjonale instrumenter som regulerte spørsmål om foreldelse. Norge hadde imidlertid allerede i 1974 ratifisert FN-konvensjonen 14. juni 1974 om forelding i internasjonale kjøpsforhold (UNCITRAL),⁶¹ og vår foreldelseslov inspirert av denne. I ettertid har det kommet flere forsøk på samordning av regler om foreldelse i internasjonale forhold gjennom internasjonale modeller. I 2003 fikk Principles of European Contract Law (PECL) et nytt kapittel om foreldelse.⁶² I 2004 ble UNIDROIT utvidet med blant annet et kapittel 10 om foreldelse. I 2009 ble PECL erstattet av DCFR, som regulerer foreldelse i del III kapittel 7.

I DCFR er virkningen for foreldelse av rettslige og andre skritt for inndrivelse regulert i artikkel III.-7:302. Av første ledd fremgår det at “[t]he running of the period of prescription is suspended from the time when judicial proceedings to assert the right are begun.” Idet fordringshaveren tar rettslige skritt for å gjøre fordringen gjeldende, “suspenderes” foreldelsesfristen. I dette ligger det at fristen slutter å løpe fra dette tidspunktet. Av annet ledd følger det at suspensjonen varer “until a decision has been made which has the effect of res judicata, or until the case has been otherwise disposed of”. Hvis behandling av saken ender uten en realitetsavgjørelse, begynner altså fristen å løpe igjen. Det følger videre av annet ledd at dersom det er mindre enn seks måneder igjen av fristen når denne begynner å løpe igjen, får fordringshaveren en tilleggsfrist slik at fristen tidligst løper ut seks måneder etter at saken ble avsluttet. Av tredje ledd følger det at tilsvarende gjelder skritt i forbindelse med voldgift, rettsmekling og «all other proceedings initiated with the aim of obtaining a decision relating to the right». Av kommentarene fremgår det at dette blant annet vil dekke alle former for alternativ tvisteløsning, altså blant annet reklamasjonsnemnder.⁶³

Også etter UNIDROIT er virkningen av skritt til inndrivelse av fordringen at foreldelsesfristen «suspenderes». Hvilke skritt som har slik virkning, fremgår av artikkel 10.5, 10.6 og 10.7 og inkluderer rettslige skritt for å få dom eller voldgiftsdom, skritt i forbindelse

---

⁶⁰ For en mer utførlig drøftelse, se Kjørven i Kjørven mfl. 2011s. 454-455. Se også Røed, Foreldelse av fordringer Bind II (Cappelen Damm Akademisk 2019).

⁶¹ Convention on the Limitation Period in the International Sale of Goods.

⁶² Se PECL del III kapittel 14.

⁶³ DCFR, kommentar C til artikkel III.-7:302, s. 1194.

med konkurs og for alternative tvisteløsningsorganer. I motsetning til DCFR får fordringshaveren ingen tilleggsfrist på 6 måneder dersom det er kort tid igjen av fristen på tidspunktet for suspensjon. Dette må imidlertid ses i sammenheng med det tiltenkte anvendelsesområdet til UNIDROIT og DCFR. UNIDROIT er en modellkontrakt for internasjonale kommersielle kontrakter med presumptivt profesjonelle parter. DCFR er derimot ment som en modellov som skal gjelde uavhengig av partenes profesjonalitet. Uprofesjonelle fordringshavere, herunder forbrukere, vil kunne ha et større behov for å områ seg etter at en sak for eksempel er avvist fra et avgjørelsesorgan enn profesjonelle parter.

I kommentarene til DCFR er det uttalt at det vil være «manifestly unfair if the period of prescription were to continue to run while judicial proceedings are pending».⁶⁴ Derfor må ethvert rettssystem ha regler som sikrer at foreldelse ikke skjer mens saken er under behandling. I kommentarene er det vist til alternative modeller for hvordan dette kan gjøres. I rettssystemer der foreldelsesfristen ses på som en prosessuell søksmålsfrist, er løsningen ofte at fristen slutter å eksistere i det den avbrytes.⁶⁵ En alternativ modell angis å være at fristen fortsetter å løpe når det tas rettslige skritt, men at fordringshaveren får en tilleggsfrist dersom skrittene ikke leder til en realitetsavgjørelse om fordringen. Det er denne modellen som er hovedregelen i den norske foreldelsesloven. Systemet i den norske foreldelsesloven er i denne sammenhengen inspirert av UNCITRAL artikkel 17 (1), som slår fast at når fordringshaveren har tatt rettslige skritt uten at dette leder til bindende realitetsavgjørelse, skal «the limitation period ... be deemed to have continued to run». I annet ledd er det imidlertid slått fast at “[i]f, at the time such legal proceedings ended, the limitation period has expired or has less than one year to run, the creditor shall be entitled to a period of one year from the date on which the legal proceedings ended.”

I kommentarene til DCFR uttales det at en slik løsning vil lede til

“unnecessary complexities as well as undesirable practical consequences in cases where the proceedings have ended without a decision on the merits of the claim. Even an action that is dismissed without consideration of the merits (because it has been brought before a court lacking jurisdiction or because it is procedurally defective in other ways) has to have some effect on the running of the period of prescription because: (a) the creditor cannot always avoid the defect; (b) it would be impracticable to investigate in every individual case whether the creditor can be blamed for proceeding; and (c) the creditor has, after all, demonstrated a determination to pursue the claim”.⁶⁶

Den norske hovedregelen i foreldelsesloven § 22 nr. 1 legger nettopp opp til en vurdering av om fordringshaveren kan bebreides for at saken endte uten realitetsavgjørelse. Det fremstår uoversiktlig og lite konsistent når foreldelsesloven i enkelte tilfeller oppstiller et krav om at manglende realitetsavgjørelse ikke skyldes forsettlige forhold, mens dette ikke er et vilkår i andre situasjoner.⁶⁷ Ved innføring av tvisteloven antydet Tvistemålsutvalget at hele forsettsunntaket i foreldelsesloven burde fjernes, men at dette lå utenfor utvalgets mandat å foreslå.⁶⁸ UNCITRAL, som den norske foreldelsesloven er inspirert av, har ikke et tilsvarende

---

⁶⁴ DCFR kommentar A til artikkel III.-7:302, s. 1190.

⁶⁵ Zimmermann (2002) s. 117-118 og DCFR, kommentar A til artikkel III.-7:302, s. 1192.

⁶⁶ DCFR, kommentar A til artikkel III.-7:302, s. 1193.

⁶⁷ Slik også Torvund 2016.

⁶⁸ NOU 2011:32 B s. 875.

forsettsunntak, og det finnes altså heller ikke i DCFR eller UNIDROIT.⁶⁹ Det norske systemet er i alle tilfelle også vesentlig mer komplekst enn det som følger av UNCITRAL først og fremst på grunn av alle unntak og særreguleringer som finnes spredt i foreldelsesloven selv og i tvisteloven.

For det kanskje praktisk viktigste tilfellet, at en forliksklage ender med at forliksrådet innstiller saken, likner løsningen i tvisteloven § 18-3 (2) ikke på noen kjent modell for regulering av virkningen av rettslige skritt som ikke fører til realitetsavgjørelse. Når det tas ut stevning i gruppesøksmål etter § 15 a er det suspensjon av fristen som gjelder. Regelen illustrerer for øvrig kritikken som fremsettes i kommentarene til DCFR mot en modell som innebærer at fristen fortsetter å løpe ved avbrytelse, men at det tilkjennes en tilleggsfrist. Man kan spørre seg om lovgiver ved vedtakelsen av § 15 a om suspensjon ved gruppesøksmål var innforstått med at dette ikke er i samsvar med reglene om avbrytelse ellers i foreldelsesloven.

En viktig forskjell mellom den norske foreldelsesloven på den ene side og DCFR og UNIDROIT på den annen, er også at foreldelsesloven har separat regulering av hhv. avbrytelse og virkningene av slik avbrytelse. Foreldelsesloven inneholder detaljerte og spesifikke vilkår for den enkelte avbrytelsesmåte, som reiser svært mange tolkningsspørsmål.⁷⁰ Dette til forskjell fra DCFR og UNIDROIT som har en felles regulering av vilkår og virkning. Det er lite som tyder på at den norske modellen med detaljregulering faktisk leder til klare og forutsigbare løsninger.

7 Avsluttende merknader – behov for en ny foreldelseslov

I forbindelse med vedtakelse av foreldelsesloven i 1979 uttalte daværende justisminister Valle: «Den nye lov som vi nå får, blir en moderne lov med korte frister. Ja, jeg tror jeg kan si at den blir den mest moderne i verden.»⁷¹ Om foreldelsesloven var verdens mest moderne lov da, er den det neppe i dag. De siste 20 år har flere land i Europa, herunder Tyskland (2002), Finland (2003), Danmark (2007) og Frankrike (2008), gjennomført reformer av sin foreldelseslovgivning.⁷²

Den norske foreldelsesloven har ikke vært gjenstand for en helhetlig gjennomgang siden vedtakelsen av foreldelsesloven i 1979. Derimot har den gjennomgått en rekke mindre endringer i forbindelse med vedtakelse av ny lovgivning på andre områder, særlig endringer i prosesslovgivningen. Som jeg har vist i denne artikkelen, har disse endringene til tider vært lite gjennomtenkte og har i hovedsak bidratt til større uklarhet. Dette gjelder særlig endringene som ble gjort i forbindelse med vedtakelse av tvisteloven i 2005. Foreldelsesloven

---

⁶⁹ I den danske foreldelsesloven fra 2015 har lovgiver imidlertid valgt å beholde et forsettsunntak liknende det som finnes i den norske foreldelsesloven, se lovbeholdning 9. november 2015 nr. 1238 om forældelse af fordringer (forældelsesloven) § 20 stk. 2.

⁶⁹ Se Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 293-391.

⁷⁰ Se Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 293-391.

⁷¹ Kjønstad og Tjomsland 1983 s. 22 med henvisning til Ot forh 1978-79 s. 396.

⁷² Kåre Lilleholt, «Miriam Skag: Startpunktet for foreldelsesfrister», *Tidsskrift for rettsvitenskap* nr. 1 2014 volum 127 (Lilleholt 2014).

har med dette fått et unødvendig komplisert og uforutsigbart system for reguleringen av virkningene av at skritt for inndrivelse av en fordring ender uten realitetsavgjørelse. For disse reglene er det et særlig behov for en gjennomtenkt regulering av hvordan reglene i foreldelsesloven passer sammen med prosessreglene som gjelder for det enkelte avgjørelsesorgan der fordringshaveren kan ta skritt for å inndrive fordringen. Dette gjelder særlig tvisteloven, men det er også grunn til å gjennomgå foreldelseslovens forhold til blant annet straffeprosessloven, voldgiftsloven, tvangsfullbyrdelsesloven og forbrukerklageloven.

I denne artikkelen har jeg fokusert på *virkningene* av fordringshaverens fristavbrytende skritt. Også for *vilkårene* for fristavbrudd er det svært mange tolkningsspørsmål som oppstår. Et sentralt spørsmål er hvilken tilknytning som kreves mellom den fristavbrytende handlingen og fordringen. For avbrytelse etter § 15 er det lagt til grunn at det aktuelle rettslige skritt kun virker fristavbrytende for det som prosessuelt utgjør søksmålsgjenstand.⁷³ Jeg har tidligere argumentert for hvorfor det ikke er hensiktsmessig å knytte den foreldelsesrettslige kravidentifikasjonen opp mot den sivilprosessuelle kravidentifikasjonen på denne måten.⁷⁴

I sin doktoravhandling om starttidspunkt for foreldelsesfrister peker Miriam Skag på flere problemer med foreldelseslovens regler om fristberegning.⁷⁵ Hun peker blant annet på at det er problematisk at foreldelsesloven bygger på et tosporet system med erstatningskrav som har et subjektivt fristutgangspunkt, mens andre krav har et objektivt fristutgangspunkt med en ett års tilleggsfrist med subjektivt utgangspunkt. Det innebærer at det må trekkes en grense mellom erstatning i og utenfor kontrakt som byr på en rekke problemer. Bruserud, Lilleholt og Sæbø har også påpekt at denne grensedragningen mellom krav i og utenfor kontrakt skaper stor uklarhet og lav forutsigbarhet.⁷⁶ I tillegg medfører Høyesteretts tolkning av fristens utgangspunkt for krav som oppstår i rådgivningsavtaler, at det ikke gjelder noen lengstefrist for foreldelse for slike krav.⁷⁷ I denne sammenhengen er det også grunn til å peke på at en generell regel om maksimumsfrist, som den i DCFR III.-7:307, antakelig er å foretrekke over foreldelseslovens system med spesielle lengstefrister i foreldelsesloven §§ 9 nr. 2 og 10 nr. 4.

Også på andre punkter kan det være grunn til å vurdere endringer i foreldelsesloven. Blant annet kan det være grunn til å vurdere om forhandlinger bør suspendere foreldelsesfristen,⁷⁸ slik løsningen er i DCFR artikkel III.-7:304 og den danske foreldelsesloven § 21 stk. 5. I norsk rett er behovet for en slik regel særlig presserende ettersom fordringshaveren i situasjoner der han er ukjent med fordringen, i realiteten kun tilkjennes en ettårsfrist etter § 10 nr. 1.

Virkningene av foreldelse, slik disse er regulert i foreldelsesloven § 24 til 27, synes heller ikke å være helt konsistente. Ved foreldelse taper fordringshaveren sin rett til oppfyllelse etter § 24. Men fordringshaveren kan likevel motregne i stor utstrekning etter § 26, og på den måten sikre seg oppfyllelse. I Rt. 2015 s. 678 går Høyesterett svært langt i tillate motregning med foreldede fordringer, idet det legges til grunn at en generell motregningsavtale kan brukes til å motregne med fordringer som var foreldet allerede på avtaletidspunktet. Krav som

---

⁷³ Jf. bl.a. Rt. 1998 s. 1042 og Rt. 2006 s. 983. Se Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 334.

⁷⁴ En utførlig drøftelse av dette finnes i Kjørven i Kjørven mfl. 2011 s. 334 til 345.

⁷⁵ Skag 2012 s. 469 flg.

⁷⁶ Herman Bruserud i Kjørven mfl. s. 167, Lilleholt 2017 s. 592 og Sæbø 2015.

⁷⁷ Se Skag 2012 s. 479, Lilleholt 2017 s. 598 og Sæbø 2015 s. 756

⁷⁸ Se Kjørven i Kjørven mfl. s. 297.

er sikret ved pant, foreldes i praksis ikke, jf. § 27, og det kan spørres om dette er en hensiktsmessig løsning.⁷⁹

Oppsummeringsvis synes det å være gode grunner for en full revisjon av foreldelsesloven. Kåre Lilleholt har gitt uttrykk for at det neppe er tvil om at «norske lovgjevarar i nær framtid må tilpasse seg den internasjonale utviklinga av foreldingsreglane».⁸⁰

Foreldelsesloven er foreldet.

---

⁷⁹ Se Hans Fredrik Marthinussen, Forholdet mellom panteretten og det sikrede kravet (Cappelen Akademisk Forlag 2010), s. 395 flg.

⁸⁰ Lilleholt 2014.